
DE CHOLERA-EPIDEMIE VAN 1866

11 mei : Er wordt een geval van cholera gemeld in een logementshuis op de Voetweg. Overgebracht naar het hospitaal stierf de vrouw dezelfde dag. 's Anderendaags stierf een man, die de nacht had doorgebracht in het logementshuis. De overheid nam onmiddellijk maatregelen : het huis werd gesloten en de matrassen en het beddelinnen werden verbrand. Op 15 mei stierf de vrouw van de logementshouder. Vooraleer deze geschiedenis verder te vertellen, vooraf een woordje over de vorige cholera-epidemieën te Gent.

Jaar	Aantal gevallen	Aantal doden	% van de bevolking
1832	2000	1227	1,46 %
1833	—	95	0,11 %
1834	—	201	0,23 %
1849	4881	2224	2,14 %
1854	—	1004	0,91 %
1859	—	1200	1,05 %

De epidemie van 1866 was dus de zevende en zal de laatste zijn. Pas op 8 juni was er een nieuw geval in een beluik in de H. Kerststraat en nog een geval in de Groenstraat, beide met dodelijke afloop. Een drietal dagen later waren er nu dagelijks gevallen. Op 29 juni stierven 12 personen aan cholera en op 30 juni 14 personen. De epidemie nam nu razend snel uitbreiding.

Maand	Aantal sterfgevallen
mei	3
juni	52
juli	1162
augustus	1110
september	335
october	100
november	7

Totaal 2769 of 2,40 % van de bevolking.

In de maand juni heerste de epidemie practisch enkel in de derde wijk (noorden en noordoosten van de stad); in juli teisterde de cholera de wijk van de Sassepoort en vandaar verspreidde de epidemie zich over de ganse stad. Het grootst aantal slachtoffers vielen op 19 juli met 78 doden. Voor juli en augustus samen bedroeg het gemiddeld aantal slachtoffers 36,5 per dag. Begin september nam de ziekte af : in de eerste helft van deze maand waren er gemiddeld nog 15,8 slachtoffers per dag; voor de tweede helft van deze maand was dit aantal gedaald tot 7,1 per dag. Het laatste slachtoffer stierf op 7 november.

In totaal werden ongeveer 5500 gevallen opgetekend, waarvan dus de helft met dodelijke afloop.

In het Burgerlijk hospitaal werden 1073 gevallen opgenomen, waarvan er 522 stierven. In het Sint-Janshospitaal werden 476 kinderen jonger dan tien jaar opgenomen; hier stierven 213 kinderen. In het godshuis voor oude vrouwen Sint-Antonius, met een bevolking van 294 vrouwen, 33 kloosterzusters en een directeur (totaal 328 personen) waren er 64 gevallen, waarvan 45 met dodelijke afloop, waaronder twee zusters en de directeur.

Het onderzoek van de slachtoffers naar de leeftijd toont aan, dat de epidemie in de eerste plaats de kinderen trof.

<i>Leeftijd</i>	<i>Aantal slachtoffers</i>
Jonger dan één jaar	289
Tussen 1 en 2 jaar	129
Tussen 2 en 3 jaar	94
Tussen 3 en 4 jaar	68

Meer dan een derde van de slachtoffers was jonger dan 9 jaar. Vanaf de leeftijd van tien jaar bedroeg het gemiddeld aantal slachtoffers 25 per geboortejaar.

De verdeling van het aantal slachtoffers per wijk is zeer leerrijk

1 ^o wijk	205 slachtoffers
2 ^o wijk	318 "
3 ^o wijk	919 "
4 ^o wijk	592 "
5 ^o wijk	528 "
6 ^o wijk	198 "
onbekend	9 "

Totaal	2769	"
--------	------	---

In de omgeving van het Meerhem en de Sassepoort (derde wijk) vielen dus het grootst aantal slachtoffers. Deze wijk met het Meerhemkanaal en zijn talrijke waterloopjes met stilstaand water alsook met zijn talrijke beluiken "donnant abri à la partie la plus misérable de notre population" bood een gunstig milieu voor de epidemie. Ook de vierde wijk tussen de Nederschelde en de Brusselsepoort telde een groot aantal slachtoffers. Terwijl in de Keizer Karelstraat slechts drie personen aan cholera overleden, stierven in de Sint-Lievenspoortstraat met zijn talrijke beluiken 84 personen. In de woning nr. 153 stierven niet minder dan elf bewoners. Verwondering baart wel de vijfde wijk, die ook een groot aantal slachtoffers telde. Ook deze wijk telde een groot aantal beluiken. Op het gehucht buiten de Heuvelpoort met 730 inwoners waren 240 cholera-gevallen met 113 doden of ongeveer een zesde van de bevolking. Het Pestkapelleke, dat vroeger stond op de Ottergemsesteenweg (in 1973 verplaatst in de St.-Gerardushof), werd gebouwd als dank door de familie Soenen, omdat ze gespaard bleef van de ziekte.

In 300 straten van Gent, die samen de negen tienden van de totale bevolking telden, waren slachtoffers te betreuren. Hierbij een aantal straten per wijk met het aantal slachtoffers. (tussen haakjes : bevolking van de straat).

Eerste wijk :			
Druifstraat (325)	13	Oude Vest (325)	10
Koornmarkt (313)	8	Sint-Jansdreef (358)	16
Lange Munt (383)	8	Wolfstraat (209)	12
Ijkstraat (507)	15		
Tweede wijk :			
Brandstraat (534)	13	Pluimstraat (227)	18
Coupuregang (466)	11	Prinsenhof (271)	14
Hoogstraat (759)	11	Tinnen Potstraat (441)	36
Korte Zilverstraat (327)	12	Varkensstraat (105)	12
Molenstraat (67)	13		
Derde wijk :			
Berouw (919)	24	Lange Kalverstraat (70)	20
Chartreuzenstraat (1140)	34	Metselaarsstraat (476)	22
Geuzenberg (307)	18	Sassekaai (292)	26
Godshuishammeken (321)	19	H. Kerststraat (1304)	39
Groot Meerhemkaai (971)	28	Tichelerij (436)	21
Klein Meerhem (585)	30	Voormuide (966)	48
Korte Schipgracht (415)	16	Muide (1981)	135
Vierde wijk :			
Apostelhuizen (610)	35	Mortierstraat (477)	19
Brusselsepoortstraat (1279)	36	Sint-Lievenspoortstraat (2101)	84
Korte Krevelstraat (337)	21		
Lange Beenhouwersstraat (320)	28		
Lange Boomgaardstraat (579)	33		
Vijfde wijk :			
Bagattenstraat (1306)	37	Heuvelstraat (530)	30
Kortrijksestraat (1870)	61		
Zesde wijk :			
Kerkstraat (1280)	29	Rooigem (1975)	43

In verband hiermede willen we even aandacht schenken aan het godsdienstig leven tijdens de periode van de cholera-epidemie, alhoewel de gegevens zeldzaam zijn. In talrijke kerken werden missen gelezen om bescherming tegen de gevreesde ziekte af te smeken. Volgens de Beurzencourant van 21 juli nemen een massa mensen deel aan de bedevaart naar Bergenkruis. Op 4 november werd in de H. Kerstkerk een beeld van de H. Maagd, Troosteresse der Bedrukten en geschonken door de gebuurte van Chartreuzen gewijd om geplaatst te worden in een muurkapel in de wijk. (Beurzencourant van 29 october). De ge-

schiedenis van de muurkapellen is moeilijk te achterhalen; vermoedelijk was de plaatsing meestal het gevolg van een individueel initiatief of van een initiatief van bewoners van eenzelfde straat. Meestal spreekt men van een "pestkapel". De pestkapellen zijn te herkennen aan de kleuren wit en blauw. Volgens inlichtingen zouden te Gent in 1866 een aantal muurkapellen geplaatst zijn : Keizer Leopoldstraat, Belgradostraat, Abeelstraat, Gulden Vliesstraat, 't Stuk, Meerhem.

Wat deed het stadsbestuur ter bestrijding van de epidemie ? In 1866 telde Gent 674 beluiken met 6043 woningen en 27 749 inwoners of 20,5 % van de Gentse bevolking. Door tussenkomst van de politie werden honderden huizen gekalkt en gereinigd, andere huizen werden onbewoonbaar verklaard. Tevens werd aandacht geschonken voor het reinigen van de straten, het afvloeien van het afvalwater, het ophalen van de vuilnis. Er was een strenge controle op het slachthuis, het vleeshuis, de vismarkt. In samenwerking met de medische commissie werden een aantal voorzorgsmaatregelen bekend gemaakt om ze mede te delen aan de behoeftige gezinnen. Tevens werd door het Liefdadigheidsbureau kosteloos geneesmiddelen en andere hulp verstrekt. Tijdens de periode van de epidemie werden alzo uitgedeeld : 34 128,50 fr. in geld, 8 571 kg. rijst, 22 850 kg. tarwebrood, 1193 matrassen, 1193 hoofdkussens, 775 kg. stro, 641 dekens, 377 hemden, 57 rokken, 59 mantels, 87 broeken, 75 paar kousen en 22 764 geneeskundige voorschriften, dit door de armenapotheek. In de wijken werden depots van doodskisten aangelegd, dit om het vervoer van doodskisten zo veel mogelijk aan het oog van de bevolking te onttrekken en de angst te pogen te verminderen. Een groot aantal slachtoffers werden begraven op een uitbreiding van het kerkhof van de Heuvelpoort; de graven werden onmiddellijk bedekt met een laag ongebluste kalk.

Op voorstel van schepenen Andries werden een aantal waterlopen onmiddellijk gedempt. Om zo getrouw mogelijk de inhoud weer te geven, geven we de Franse tekst.

1. Grachten aan Akkergem en Prinsenhofzaksteeg :

Ces fossés, signalés à l'attention de l'Administration par la commission médicale, comme nuisibles à la salubrité publique, ont été comblés d'office.

2. Grachten aan het weeshuis Rode Lijvekens :

L'état d'insalubrité permanente de ces fossés exerçait une influence très-nuisible sur la santé de la population de cet établissement, et exigeait un remède efficace. Ces fossés ont été, en grande partie, comblés par l'Administration des hospices, et la ville a contribué dans ce travail par la construction d'un aqueduc de 79m,50 de longueur, destiné

à l'écoulement des eaux ménagères et pluviales.

3. Kanalen in het Meerhem :

Le quartier compris entre le quai du Maris, la Montagne des Infidèles et la rue du Repentir était sillonné par un grand nombre de petits fossés, dont l'eau stagnante et corrompue constituait un grave danger pour la nombreuse population ouvrière de ce quartier.

De gemeenteraad besloot op 21 juli deze kanalen te dempen. Daarna werden in het Berouw, Chartreuzenstraat en Meerhemkaai 930 meter rioleringen aangelegd.

4. Dempen van de Elisabethgracht :

Le fossé Ste-Elisabeth, depuis l'entrée du grand Béguinage jusqu'à la ci-devant porte de Bruges, recevait, non seulement les eaux ménagères et pluviales, mais encore les matières fécales de toutes les maisons aboutissantes de la rue fossé Ste-Elisabeth et de la rue de la porte de Bruges, deux égouts venant de la rue Haute et de l'avenue de la Coupure y déversaient également leurs eaux corrompues. Ce canal étant sans écoulement, il en résultait une infection telle, que la fièvre thyphoïde régnait, pour ainsi dire d'une manière permanente, sur toute la longueur du fossé.

In het bed van de gracht werd een riolering aangelegd en de gracht werd gedempt.

Op 29 juli lezen we in de Gazette van Gent, dat de bewoners van de Molenweg (van Coupure-links tot de Bijlokevest) en de Bijlokevest klagen over de stank van een gracht, die de eigendom begrenst van de heer Spae, hovenier. De G. van G. weet niet aan wie de gracht behoort, maar vraagt dat de stedelijke overheid de nodige maatregelen zou nemen in het belang van de openbare gezondheid en de gracht doet dempen.

5 augustus : Wegens de smartelijke omstandigheden waarin onze stad gedompeld is door de cholera-epidemie, die een zo grote verwoesting in onze werkende klas aanricht heeft de Zonder Naam niet zonder Hart beslist voorlopig voor een som van 15 000 fr. tussen te komen om de ongelukkige families te helpen. Ten dien einde zal elke zondag van 8 u. tot 11 u. in haar lokaal Sodaliteit in de Korte Meir vlees en brood worden uitgedeeld. Er zal een tombola worden ingericht.

Op 7 september werd in Le Duc de Brabant een tombola voor de wezen en de weduwen van de cholera-slachtoffers ingericht. De eerste prijs is een gift van de koning en de koningin; een brede zwart marmeren pendule, waarop een prachtige bronzen hazewind te rusten ligt. De pendule weegt 35 kg.

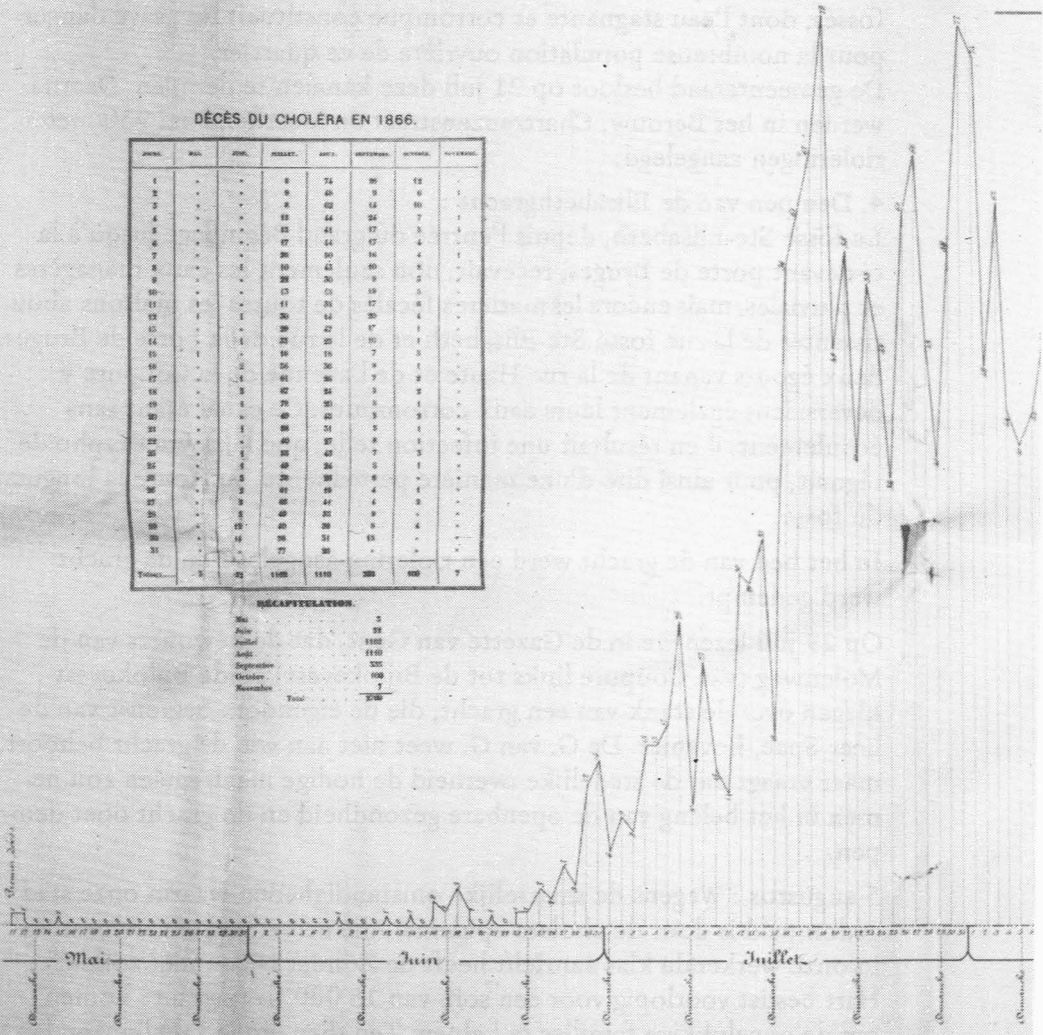
Décès du choléra en

DÉCÈS DU CHOLÉRA EN 1866.

JOUR	MAI	JUN.	JUILLET	AUG.	SEPTEMBRE	OCTOBRE	NOVEMBRE
1	0	0	71	36	12	-	-
2	0	0	46	9	6	1	-
3	0	0	42	14	10	-	-
4	0	0	44	24	7	1	-
5	0	0	41	17	3	1	-
6	0	0	47	14	17	4	-
7	0	0	36	10	14	4	-
8	0	0	10	12	40	5	-
9	0	0	26	20	9	5	-
10	0	0	17	13	19	5	-
11	0	0	11	16	17	6	-
12	1	1	20	12	20	4	-
13	0	0	39	27	17	1	-
14	0	1	23	20	10	1	-
15	0	0	19	16	7	1	-
16	0	0	54	36	9	1	-
17	0	0	61	36	7	2	-
18	0	0	42	14	3	2	-
19	0	0	70	10	3	1	-
20	0	0	40	10	3	2	-
21	0	1	66	31	3	1	-
22	0	0	40	37	8	1	-
23	0	1	10	40	7	3	-
24	0	0	49	24	5	1	-
25	0	0	29	18	6	1	-
26	0	0	41	19	4	1	-
27	0	0	44	4	4	3	-
28	0	0	49	22	9	-	-
29	0	12	40	18	5	4	-
30	0	14	38	31	13	-	-
31	0	7	30	-	-	-	-
Total	0	22	1405	1110	282	428	7

RÉCAPITULATION.

Mai	0
Juin	22
Juillet	1405
Août	1110
Septembre	282
Octobre	428
Novembre	7
Total	2236

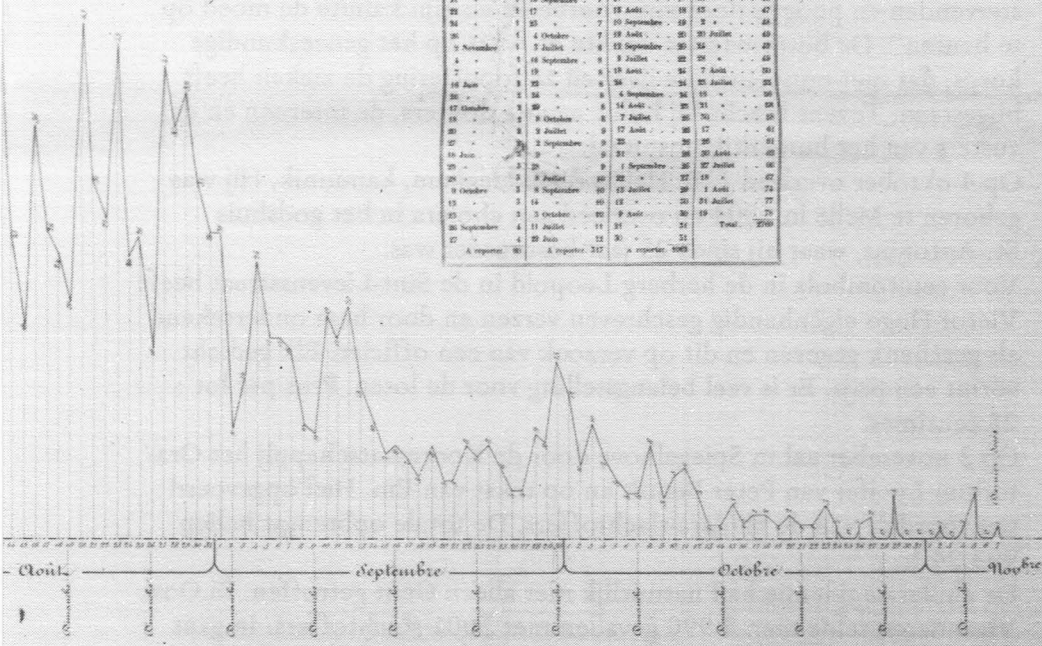

AND.
 près l'état civil.

DECÈS DU CHOLÉRA EN 1866.

Chaque jour par l'épave de nombre.

Report.	Report.	Report.	Report.
13 Mai	1	6 Octobre	4
12 "	1	7 "	4
11 "	1	8 "	4
10 "	1	9 "	4
9 Juin	1	10 Juin	4
8 "	1	11 Juin	4
7 "	1	12 Juin	4
6 "	1	13 Juin	4
5 "	1	14 Juin	4
4 "	1	15 Juin	4
3 "	1	16 Juin	4
2 "	1	17 Juin	4
1 "	1	18 Juin	4
31 "	1	19 Juin	4
30 "	1	20 Juin	4
29 "	1	21 Juin	4
28 "	1	22 Juin	4
27 "	1	23 Juin	4
26 "	1	24 Juin	4
25 "	1	25 Juin	4
24 "	1	26 Juin	4
23 "	1	27 Juin	4
22 "	1	28 Juin	4
21 "	1	29 Juin	4
20 "	1	30 Juin	4
19 "	1	1er Juillet	4
18 "	1	2er Juillet	4
17 "	1	3er Juillet	4
16 "	1	4er Juillet	4
15 "	1	5er Juillet	4
14 "	1	6er Juillet	4
13 "	1	7er Juillet	4
12 "	1	8er Juillet	4
11 "	1	9er Juillet	4
10 "	1	10er Juillet	4
9 "	1	11er Juillet	4
8 "	1	12er Juillet	4
7 "	1	13er Juillet	4
6 "	1	14er Juillet	4
5 "	1	15er Juillet	4
4 "	1	16er Juillet	4
3 "	1	17er Juillet	4
2 "	1	18er Juillet	4
1 "	1	19er Juillet	4
31 "	1	20er Juillet	4
30 "	1	21er Juillet	4
29 "	1	22er Juillet	4
28 "	1	23er Juillet	4
27 "	1	24er Juillet	4
26 "	1	25er Juillet	4
25 "	1	26er Juillet	4
24 "	1	27er Juillet	4
23 "	1	28er Juillet	4
22 "	1	29er Juillet	4
21 "	1	30er Juillet	4
20 "	1	1er Août	4
19 "	1	2er Août	4
18 "	1	3er Août	4
17 "	1	4er Août	4
16 "	1	5er Août	4
15 "	1	6er Août	4
14 "	1	7er Août	4
13 "	1	8er Août	4
12 "	1	9er Août	4
11 "	1	10er Août	4
10 "	1	11er Août	4
9 "	1	12er Août	4
8 "	1	13er Août	4
7 "	1	14er Août	4
6 "	1	15er Août	4
5 "	1	16er Août	4
4 "	1	17er Août	4
3 "	1	18er Août	4
2 "	1	19er Août	4
1 "	1	20er Août	4
31 "	1	21er Août	4
30 "	1	22er Août	4
29 "	1	23er Août	4
28 "	1	24er Août	4
27 "	1	25er Août	4
26 "	1	26er Août	4
25 "	1	27er Août	4
24 "	1	28er Août	4
23 "	1	29er Août	4
22 "	1	30er Août	4
21 "	1	1er Septembre	4
20 "	1	2er Septembre	4
19 "	1	3er Septembre	4
18 "	1	4er Septembre	4
17 "	1	5er Septembre	4
16 "	1	6er Septembre	4
15 "	1	7er Septembre	4
14 "	1	8er Septembre	4
13 "	1	9er Septembre	4
12 "	1	10er Septembre	4
11 "	1	11er Septembre	4
10 "	1	12er Septembre	4
9 "	1	13er Septembre	4
8 "	1	14er Septembre	4
7 "	1	15er Septembre	4
6 "	1	16er Septembre	4
5 "	1	17er Septembre	4
4 "	1	18er Septembre	4
3 "	1	19er Septembre	4
2 "	1	20er Septembre	4
1 "	1	21er Septembre	4
31 "	1	22er Septembre	4
30 "	1	23er Septembre	4
29 "	1	24er Septembre	4
28 "	1	25er Septembre	4
27 "	1	26er Septembre	4
26 "	1	27er Septembre	4
25 "	1	28er Septembre	4
24 "	1	29er Septembre	4
23 "	1	30er Septembre	4
22 "	1	1er Octobre	4
21 "	1	2er Octobre	4
20 "	1	3er Octobre	4
19 "	1	4er Octobre	4
18 "	1	5er Octobre	4
17 "	1	6er Octobre	4
16 "	1	7er Octobre	4
15 "	1	8er Octobre	4
14 "	1	9er Octobre	4
13 "	1	10er Octobre	4
12 "	1	11er Octobre	4
11 "	1	12er Octobre	4
10 "	1	13er Octobre	4
9 "	1	14er Octobre	4
8 "	1	15er Octobre	4
7 "	1	16er Octobre	4
6 "	1	17er Octobre	4
5 "	1	18er Octobre	4
4 "	1	19er Octobre	4
3 "	1	20er Octobre	4
2 "	1	21er Octobre	4
1 "	1	22er Octobre	4
31 "	1	23er Octobre	4
30 "	1	24er Octobre	4
29 "	1	25er Octobre	4
28 "	1	26er Octobre	4
27 "	1	27er Octobre	4
26 "	1	28er Octobre	4
25 "	1	29er Octobre	4
24 "	1	30er Octobre	4
23 "	1	1er Novembre	4
22 "	1	2er Novembre	4
21 "	1	3er Novembre	4
20 "	1	4er Novembre	4
19 "	1	5er Novembre	4
18 "	1	6er Novembre	4
17 "	1	7er Novembre	4
16 "	1	8er Novembre	4
15 "	1	9er Novembre	4
14 "	1	10er Novembre	4
13 "	1	11er Novembre	4
12 "	1	12er Novembre	4
11 "	1	13er Novembre	4
10 "	1	14er Novembre	4
9 "	1	15er Novembre	4
8 "	1	16er Novembre	4
7 "	1	17er Novembre	4
6 "	1	18er Novembre	4
5 "	1	19er Novembre	4
4 "	1	20er Novembre	4
3 "	1	21er Novembre	4
2 "	1	22er Novembre	4
1 "	1	23er Novembre	4
31 "	1	24er Novembre	4
30 "	1	25er Novembre	4
29 "	1	26er Novembre	4
28 "	1	27er Novembre	4
27 "	1	28er Novembre	4
26 "	1	29er Novembre	4
25 "	1	30er Novembre	4
24 "	1	1er Décembre	4
23 "	1	2er Décembre	4
22 "	1	3er Décembre	4
21 "	1	4er Décembre	4
20 "	1	5er Décembre	4
19 "	1	6er Décembre	4
18 "	1	7er Décembre	4
17 "	1	8er Décembre	4
16 "	1	9er Décembre	4
15 "	1	10er Décembre	4
14 "	1	11er Décembre	4
13 "	1	12er Décembre	4
12 "	1	13er Décembre	4
11 "	1	14er Décembre	4
10 "	1	15er Décembre	4
9 "	1	16er Décembre	4
8 "	1	17er Décembre	4
7 "	1	18er Décembre	4
6 "	1	19er Décembre	4
5 "	1	20er Décembre	4
4 "	1	21er Décembre	4
3 "	1	22er Décembre	4
2 "	1	23er Décembre	4
1 "	1	24er Décembre	4
31 "	1	25er Décembre	4
30 "	1	26er Décembre	4
29 "	1	27er Décembre	4
28 "	1	28er Décembre	4
27 "	1	29er Décembre	4
26 "	1	30er Décembre	4
25 "	1	31er Décembre	4
24 "	1	Total	2708
23 "	1	Report.	327
22 "	1	Report.	327
21 "	1	Report.	327
20 "	1	Report.	327
19 "	1	Report.	327
18 "	1	Report.	327
17 "	1	Report.	327
16 "	1	Report.	327
15 "	1	Report.	327
14 "	1	Report.	327
13 "	1	Report.	327
12 "	1	Report.	327
11 "	1	Report.	327
10 "	1	Report.	327
9 "	1	Report.	327
8 "	1	Report.	327
7 "	1	Report.	327
6 "	1	Report.	327
5 "	1	Report.	327
4 "	1	Report.	327
3 "	1	Report.	327
2 "	1	Report.	327
1 "	1	Report.	327

Im. de C. Annot-Brasseur, à Gand.

Volgens de Beurzencourant van oktober werden door paus Pius IX enkele kunstvoorwerpen, o.a. een prachtige camée en fraaie medaillons geschonken voor een tombola ten voordele van de slachtoffers in Le Duc de Brabant, Stationstraat I.

1 oktober : Tijdens de cholera-epidemie heeft dokter Sioen zich buitengewoon verdienstelijk gemaakt op de Heuvelpoort, waar talrijke gevallen zijn. De burgemeester bracht herhaaldelijk een bezoek aan de wijk om de inwoners moed in te spreken. Dokter Sioen vestigde zich in de wijk en richtte in de herberg De Vier Winden een hulpapoteek op. Om zijn moed ontving dokter Sioen van de burgemeester een gouden uurwerk met de gegraveerde tekst "De burgemeester van Gent aan den geneesheer Sioen, Smetziekte van 1866".

Op de gemeenteraadszitting van 1 oktober bracht Voituron hulde aan de burgemeester : "Hij ging in de huizen der armen, drong de ongezondste woningen en verpeste kamers binnen, trad aan het bed van de stervenden en poogde door zijn voorbeeld en zijn kalmte de moed op te beuren". De burgemeester dankte en wees op het geneeskundige korps, dat met onnoemelijke ijver en zelfopoffering de zieken heeft bijgestaan. Tevens bracht hij hulde aan de dokters, de internen en de zusters van het burgerlijk hospitaal.

Op 4 oktober overleed J. E. Helias d'Huddeghem, kanunnik. Hij was geboren te Melle in 1804 en overleed aan cholera in het godshuis St.-Antonius, waar hij sinds 25 jaar bestuurder was.

Voor een tombola in de herberg Leopold in de Sint-Lievensstraat heeft Victor Hugo eigenhandig geschreven verzen en door hem ondertekend als geschenk gegeven en dit op verzoek van een officier. Elk gedicht vormt een prijs. Er is veel belangstelling voor de loten. Prijs per lot : 25 centimes.

Op 3 november zal in Spiegelhove door de Koormaatschappij het Oratorium Lucifer van Peter Benoit en op tekst van Em. Hiel opgevoerd ten voordele van de cholera-slachtoffers. De totale opbrengst beliep 993,24 fr.

De cholera-epidemie had natuurlijk niet alleen Gent getroffen. In Oost-Vlaanderen telde men 8 990 gevallen met 5001 slachtoffers. In gans België waren er 58 970 gevallen met 32 257 doden (of 6,25 doden per duizend inwoners). Er wordt vermoed, dat er in werkelijkheid meer dan 40 000 slachtoffers waren. Het grootst aantal hiervan viel in de steden: Antwerpen : 2 845 sl., Brussel : 3 087 sl., Brugge : 733 sl., Mons : 301 sl., Luik : 2 522 sl., Hasselt 17 sl., Namen : 460 sl.

M. STEELS